

**НОВІ
ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК
КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ
В УКРАЇНІ**

**ВИПУСК
32**

Ніжин-2023

Ніжинський краєзнавчий музей імені Івана Спаського
Прилуцький краєзнавчий музей ім. В.І. Маслова
Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України
Історико-культурна асоціація «Україна–Туреччина»

**НОВІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
ПАМ'ЯТОК
КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ
В УКРАЇНІ**

**Збірник
наукових статей**

Присвячується захисникам України,
гідним нащадкам
славного козацького роду

Випуск 32

Ніжин – 2023

З М І С Т

ДО 375-РІЧЧЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ – СТВОРЕННЯ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО ТА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОЛКОВО-СОТЕННОГО УСТРОЮ

Шкурко Микола (Ніжин) Практичні аспекти комеморації та меморіалізації періоду Війська Запорозького задля громадської безпеки і соціальної згуртованості	7
Губань Радим, Малезик Дмитро (Київ) Кордони та адміністративно-територіальний устрій Гетьманщини в роки Богдана Хмельницького	10
Клюєв Андрій (Глухів) Талер та його фракції в грошовому обігу Гетьманщини у другій половині XVII ст. (за скарбовими та писемними джерелами)...	16
Клапчук Валерія (Ніжин) Вплив бандурного та кобзарського мистецтва на розвиток музичної культури України козацької доби	20
Бичек Володимир (Чернігів) Ніжинське козацтво 1991–1993 рр. у контексті Української національної революції.....	27

ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ

Осадчий Євген (Суми), Берест Юрій (Охтирка) Городище Мазепина Гора у Верхньому Посуллі (за результатами досліджень Ю. Моргунова)	33
Прядко Олександр (Переяслав) Бубнівська фортеця XVI–XVIII ст.	37
Капуста Андрій (Микулинці) Замок у Струсові: проблеми локалізації та типології.....	45
Титова Олена (Київ) Олешківська січ Низового Дніпра. Огляд археологічних даних	60
Харлан Олександр (Дніпро) Соборна церква Сокильського Преображенського монастиря: результати новітніх досліджень	67
Мазурик Юрій (Луцьк), Остап'юк Олександр, Красицький Ігор (Любомль) Човен-довбанка XV–XVI століття з Малого Згоранського озера на Волині	74

Чубай Даніїл (Київ)	
Рушниці-яничарки у козаків: дослідження речових та писемних джерел	79
Чекановський Андрій (Київ)	
Керамічні люльки і курці на рисунках Абрагама ван Вестерфельда	87
Векленко Віктор, Виборний Володимир, Ромашко Олександра (Дніпро)	
До питання про визначення деяких різновидів хрестів XVIII ст.	90
Векленко Віктор, Виборний Володимир (Дніпро)	
До питання про визначення «трійчастих» хрестів Правобережного Надпоріжжя кінця XVIII – початку XX ст.	98
Векленко Віктор, Маріна Зоя, Ромашко Олександра (Дніпро)	
Ставрографічні розвідки у Роменському районі Сумської області	106
Векленко Віктор (Дніпро)	
Ставрографічні нариси півдня Сумської області	114
Векленко Віктор (Дніпро), Горішний Максим (Енергодар)	
Псевдорелікварії Сумщини	123
Векленко Віктор, Виборний Володимир, Маріна Зоя (Дніпро)	
Ставрографічні знахідки з околиць Новгорода Сіверського	125

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Ластовський Валерій (Київ)	
План нападу Москви на Київ у 1532 р.	131
Попельницька Олена (Київ)	
Київське козацтво у XVI–XVIII ст.: до питання історичної топографії київського Подолу	134
Чередниченко Михайло (Запоріжжя)	
Про деякі моменти з повсякденного життя козаків на волості в Литовській та Польській державах наприкінці XV – XVI ст.	143
Бондаренко Геннадій, Гулько Геннадій (Луцьк)	
Інцидент з посольською місією гетьмана Богдана Хмельницького в Луцьку 23 лютого 1652 р.	154
Майба Ірина (Збараж)	
Образ козаків у польській та українській джерельній базі дослідження (у період Національно-визвольної війни 1648–1658 рр.)	165
Жуковський Мирослав (Нікополь)	
Історико-правове забезпечення літочислення міста Нікополя в 2001–2003 роках	173

Сурченко Сергій (Запоріжжя) Історична минувшина Запорожжя	179
Щербань Анатолій (Харків), Панков Олександр (Полтава) Церква Різдва Пресвятої Богородиці в Диканьці.....	185
Травкіна Ольга (Чернігів) Відбудова кафедрального Борисоглібського собору м. Чернігова у другій половині XVII ст.	191
Михеєнко Наталія (Чернігів) Моніторинг температурно-вологісного режиму Введенської церкви Троїцького монастиря у м. Чернігів.....	197
Юсова Олена (Ромни) Євангеліє Калнишевського – безцінний шедевр українського золотарства XVIII ст.	203
Іванов Ярослав (Київ) Акт помсти: вбивство гайдамаками поручика Фонбоєва (Фонбоя) 1760 р.....	208

ПИСЕМНІ ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ВИВЧЕННЯ ПАМ'ЯТОК УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Яцій Василь (Київ) До походження українських антропонімів (на матеріалі «Реєстру Війська Запорозького 1649 року»). XVII.....	211
Сенченко Наталія (Київ) Формування цифрових колекцій документальної спадщини Києво-Печерської лаври	217
Якубова Тетяна, Матвіїшин Ярослав (Київ) Історія українського козацтва в матеріалах фондів літератури польською, французькою мовами відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ та на сторінках журналу «Україна»	224

ТЮРКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Біляєва Світлана, Фіалко Олена (Київ) Українська кераміка Очакова (за матеріалами досліджень 2021 року)....	236
Моїсєв Дмитро (Канів) Зинджирли-медресе хана Менглі Герая: будівельна історія пам'ятки.....	246

Яремченко Віталій, Лавріненко Алла (Полтава)

Татарський фактор у протистоянні гетьмана І. Виговського
та полтавського полковника М. Пушкаря 1658 р. 259

Підвойний Володимир (Київ)

Інформаційний сегмент «КУРДОЛОГІЯ» у концептуально-
тематичній структурі бібліотеки-колекції Агатангела Кримського 268

Тимченко Віктор (Київ)

Українські козаки західної та центральної частин Криму
за Кадіаскерськими дефтерами 1674 р. 273

Олександр Харлан (Дніпро)
декан архітектурного факультету
Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури,
кандидат архітектури

Соборна церква Сокільського Преображенського монастиря: результати новітніх досліджень

Значна кількість давніх культових об'єктів козацького часу має доволі цікаву історію, однак окрім загальновідомої інформації про їхнє існування нічого більше не відомо. Історична забудова монастирських комплексів формувалася довгий час під впливом багатьох факторів. Окремі обителі перебудовувалися, переносилися в інше місце і безслідно зникали. За відсутності самих комплексів або окремих складових доволі цінною є інформація про їхнє існування і особливо, якщо вона підтверджується архівними джерелами і стосується зовнішнього вигляду, архітектурно-містобудівних характеристик втрачених архітектурних споруд. До маловивчених, але вкрай важливих об'єктів, що заслуговують на всестороннє вивчення, на нашу думку, відноситься Сокільський Преображенський скит і особливо його головна культова споруда – дерев'яний соборний храм, який відіграв доволі суттєву роль у міському середовищі та плану-

вальній структурі у перші роки влаштування майбутнього губерньського Катеринослава II на Дніпрі (Дніпропетровська, Дніпра).

Як вказує більшість джерел, Сокільський Преображенський чоловічий монастир на горі Духовій, при річці Ворскла, знаходився в містечку Сокілки¹ Кобеляцького повіту Полтавської єпархії. Існував протягом 72 років. Заснування скиту мешканцем містечка Сокільська (Сокілки) Микитою Федоровичем (у подальшому монаха обителі Никодима) під подошвою гори Духової в дарчому записі вказується 1714 р., а затверджуючий її універсал гетьмана Івана Скоропадського сягає 1717 р. На початку свого існування скит підпорядковувався Полтавському Хрестовоздвиженському монастирю. В 1723 р. в реєстрі Задніпровських монастирів Київської єпархії він значився як «Сокульська пустинька». Відомо, що в

Рис. 1. Прорис панорами забудови слободи Половиці з храмом і дзвіницею (за матеріалами В. Тимофійенка)

1737 р. кримські татари зруйнували монастир. У 1738 р. його було відновлено. З 1751 р. походить згадка про підпорядкованість Сокільського «скитка» Нехворощанському монастиреві [18]. В 1763 р. Сокільський скит став іменуватись монастирем згідно з резолюцією київського митрополита Арсенія [10, 250]. В 1777 р. «за незручністю місця» обитель було перенесено на саму гору. Дослідник Д. Вирський вважає, що через це монастир стали називати Сокілогірським [3]. Секуляризовано монастир було в 1786 р. Тоді в ньому були церкви Преображення (Спаська) і Св. Георгія. Перша монастирська церква (Д. Вирський припускає, що це Преображенська (Спаська)) існувала вже в 1717 р. [7, 184].

Сокільський монастир був популярним серед запорожців. Наприклад, виявлено відомості за 1766 р. про колишнього козака Щербинівського куреня Романа Чапулку, який в 60 років пішов до монастиря (на той час вже три роки там знаходився «в послушанні ктиторовському») [1, 328].

¹ Сучасне сільце Правобережна Сокілка на Полтавщині, в 14 км на південь від м. Кобеляки і в 20 км на північ від місця впадіння р. Ворскли в Кам'янське водосховище.

У 1772 р. очільник обителі ієромонах Сафроній звався не «намісником», а «строїтелем» [7, 182]. Він змінив на цій посаді у 1766 р. ієромонаха Ісаю, до того займаючи посаду митрополичого реєнта [1, 328]. Ірїнарх Рудановський став ігуменом Сокольського монастиря не пізніше 1776–1778 рр. [3; 12, 101]. Відомі також священники Спаської (Преображенської) церкви – Йосип та Іван Павлови (Д. Вирський припускає, що вони могли бути синами Павла Максимовича – піп «намісник кременчуцький» (1715 р.) [2]).

Добре відома чудодійна ікона Різдва Богородиці, що явилася 1772¹ р. і названа Сокольською. Вона зберігалася в монастирі. 23 лютого її день святкування [11, 170].

Серед досліджень спадщини Сокольського монастиря привертає увагу кілька праць поч. ХХ ст., опублікованих у «Лїтопису Катеринославської Вченої Архівної Комісії». Василь Бїднов досліджував архївні справи Катеринославської духовної консисторїї, знайшов і опублікував деякі, що стосуються окремих сторїнок обителї. Антїн Синявський вивчав життєвий шлях преосвященного Феодосїя, також знайшов окрему інформацію щодо скиту на Ворсклї. Виявлений Володимиром Машуковим опис начиння кафедральної Успенської церкви 1830 р. був переписаний із використанням бїльш раннього опису 1808 р. За матеріалами даного опису стало зрозумїлим, що частину храмового начиння було привезено із Сокольського Преображенського монастиря [6, 149].

Щодо мїсця розташування обителї на сьогодні існує кілька думок. Найчастїше, в надрукованих загальних працях, автори вказують інформацію про відстань мїсцезнаходження скиту від рїзних населених пунктів або ж просто мїстечко Соколїки (Соколїка) (В. Зверїнський зазначав, що обитель знаходиться в мїстечку Соколїка, в 18 верстах на пївдень від Кобеляк (1892) [4, 285]; В. Машуков писав про мїстечко Соколїки (1910) [6, 150; 13, 880]; бїльшїсть авторів, повторюючи один за одним з поч. ХХ до поч. ХХІ ст., вказують розташування на Духовїй горї в 3–3,5 верстах від мїстечка Соколїки, без уточнення напрямку; сучасні кобеляцькї краєзнавцї зазначають про мїсце існування скиту в іншому мїсці – на пївденнїй околицї села Перегонївка, що в 3,5 км від сучасного села Правобережна Соколїка [9]).

Влїтку 2021 р. за допомогою квадрокоптера було виконано фото локацїй вздовж правого берега р. Ворскла на пївдень і на пївнїч від с. Правобережна Соколїка на предмет виявлення та фїксацїї вїрогїдного розташування колишнього Сокольського скиту з рїзної висоти і ракурсів. Відомий блогер Олександр Домбровський організував експедицію для вивчення теренів навколо вказаного населеного пункту. Разом з автором статтї було обстежено городище на високому мису пївденної околицї Правобережної Соколїки, а також мїсцевїсть пївденно-схїдної околицї с. Перегонївка.

Сокольське (Соколкївське) городище на пївднї Правобережної Соколїки, про яке писав Василь Ляскоронський в 1907 р. [5, 192–193] зараз поступово розорюється. Дослїдник зазначав, що в серединї городища поверхня була рївна без якихось пїдвищень, а в серединї існувала нова (на 1907 р.) Іоанно-Богословська церква. Сплїкуючись з мїсцевими мешканцями, він збирав інформацію про дане городище, інформація про монастирський скит щодо даної локацїї у публі-

¹ У виданнї Є. Поселянїна помилково вказується рїк явлення ікони – 1172.

кації відсутня. Сьогодні жодних залишків вищезгаданої церкви не помітно. По периметру обваловки поля помітна значна кількість керамічних залишків.

Також, було обстежено південну околицю с. Перегонівка. За спогадами Черевка Михайла Івановича місцеві краєзнавці записали інформацію про існування каплиці на місці колишнього розташування монастиря, збудованої в 1925–1926 рр. і знищеної під час створення колгоспів. Місце розміщення монастиря «сучасні городи від садиби Ананко Поліни Тимофіївни до садиби Душки Василя Васильовича» було візуально обстежене і сфотографоване. На сьогодні дана територія розорюється. Місце, що, за переказами місцевих мешканців, пов'язане з каплицею, прив'язують до поодинокого дерева посередині поля. В самому с. Перегонівка збереглася дерев'яна Іллінська церква в центрі села (1908 р.) і унікальна дерев'яна господарська споруда, яка використовується місцевими мешканцями під склад.

Досліджуючи другий етап існування соборного дерев'яного храму Сокільського скиту (монастиря) на теренах сучасного міста Дніпро, слід вказати, що було проведено спробу локалізації низки культових споруд кін. XVIII ст. в структурі правобережної центральної частини міста задля можливості уточнення і визначення зон охоронюваного археологічного шару в межах існуючого історичного ареалу¹. На теренах колишньої козацької Половиці, серед найдавніших її кварталів основне місце належало православної святині. Один із найдавніших соборів 55 років прикрашав низинну частину поселення. Місце його існування потребує дослідження і появи у вигляді нагадування-маркування в існуючому середовищі міста. Актуальність проведення історико-містобудівних досліджень обумовлена слабким станом вивченості теренів колишнього Успенського скверу та відсутністю міської археології в межах історичного ареалу Дніпра.

У 1797 р. до новостворюваного Катеринослава II правобережного привезли розібрану дерев'яну церкву з секуляризованого Сокільського монастиря. Колишню Преображенську церкву звели на теренах козацької слободи Половиці, назвавши на честь Успіння Божої Матері [15, 15; 17, 23]. З вищезгаданого опису 1830 р. відомо, що дерев'яну церковну споруду було перевезено за розпорядженням губернатора Хорвата² і за дозволом митрополита Гавриїла³ в 1797 р. [6, 152]. Навколо собору було встановлено ґратчасту огорожу. Дзвіниця (аркуш 58 опису) була нова на стовпах, крита залізом і обнесена впоперек шалівкою. На ній висіло 8 дзвонів. Один із них вагою в 51 пуд. 10 фунтів походив із Вознесенського Пушкарівського дівочого монастиря під Полтавою (привезений в 1797 р.). В середині Успенського собору з правого боку був приділ на честь в. м. Георгія Побідоносця. Храм було пофарбовано зовні в червоний колір.

В 1804 р. в Свято-Успенський собор було переведено з Новомиргороду Катеринославську архієрейську катедру. Навіть після переведення катедри в ново-

¹ На сьогодні в Історико-архітектурному опорному плані зона охоронюваного археологічного шару відсутня. Її прибрали під час оновлення документації. В першій розробці плану терени козацької слободи Половиці було взято за основу вищевказаної зони.

² З 1794 по 1797 рік правителем Катеринославського намісництва перебував генерал-майор і кавалер Йосип Іванович Хорват.

³ Митрополит Гавриїл I (Бодоні-Банулеско) займав Катеринославську архієрейську катедру з 10 травня 1793 по 29 вересня 1799 року, коли його було переведено до Києва.

збудований Преображенський собор після 1835 р. собор залишив за собою найбагатшу парафію. Тут продовжували проводитися архієрейські молебні.

В храмі було влаштовано іконостас, престол з балдахіном, над ним, на 4 стовпах, жертвник з різьбою і горішне сідалище з різьбою, затверджене на особливо виконаному комоді, а також у ньому була частина ікон, перевезених із Сокільського монастиря. Іконостас правого приділу був наново зроблений в 1797 р. З Сокільського монастиря походило також Євангеліє, одягнене малиновим бархатом і оправлене сріблом, місцями позолоченим, друку січня 1771 р. (куплене для монастиря за 60 карбованців товариством куреня Дядьковського Григорієм Даниловичем Татротом) [6, 155–156].

Місце розташування дерев'яного Свято-Успенського собору позначене на численних картографічних джерелах. На основі аналізу архівних джерел і натурних досліджень, прив'язки до сучасної топооснови нами було запропоновано локалізацію місця розташування даного храму в існуючому міському середовищі. Як показують результати наших досліджень, він знаходився на осі вулиці Ливарної на прямокутній видовженій озелененій площі скверу. Ідея розвитку Катеринослава в низині (на теренах Половиці) добре простежується в плані 1790 р. Уже тоді на території слободи було вирішено зберегти головні напрямки трас вуличної мережі, реконструювати майдан навколо храму. Нове місце храму на планах вказане Іваном Старовим. Саме тут постав дерев'яний Свято-Успенський собор. Малюнок вуличної сітки, запропонованої на плані І. Старовим на основі первинного планування колишньої слободи Половиці, зберігся на сьогодні майже без змін [14, 135; 17, 24].

Сьогодні відомо кілька зображень дерев'яного Свято-Успенського собору. Відомим є прорис з давньої гравюри, опублікований В. Тимофієнком (Рис. 1). Важливим завданням залишається пошук оригіналу гравюри, що зберігається в російському архіві, для уточнення архітектурно-містобудівних властивостей споруди і стану поселення того часу. Неоціненну допомогу у вивченні архітектурно-містобудівних особливостей давнього храму козацьких часів можуть надати археологічні дослідження ділянки колишнього Успенського скверу.

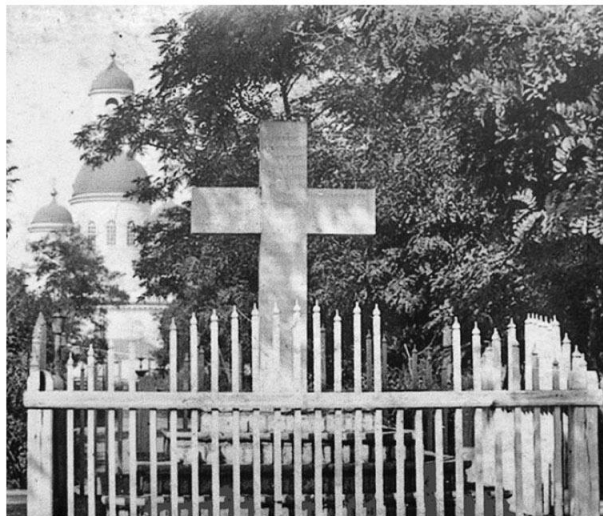

Рис. 2. Мармуровий хрест з вирізьбленим написом, встановлений на місці вітваря дерев'яного Свято-Успенського собору. Фото поч. XX ст.

Відомо, що катеринославський кафедральний Успенський собор було розібрано через крайню старовизну у 1852 р. На новому місці, але по тій же трасувальній осі вул. Ливарної було збудовано кам'яний Свято-Успенський храм. Під жертвником дерев'яного храму було знайдено закладну дошку, яка зберігалася в новому

Свято-Успенському храмі. На місці престолу дерев'яного собору, на схід від кам'яної приходської Успенської церкви, на теренах так званого «успенського гаю», було встановлено великого мармурового хреста (Рис. 2). Його за канонічною традицією було обнесено огорожею [8, 35–36].

За попередньо проведеними нами дослідженнями було виконано гіпотетичну реконструкцію зовнішнього вигляду давньої споруди (Рис.3, 4). У плані споруда хрещата, мала розміри у плані 18,0×14,0 м, висотою була близько 19,0 м [16, 317].

Наприкінці 1840–1850-х рр. продовжує формуватися Успенська площа, на ній виникає потужна кам'яна домінанта. Нова містобудівна структура видозмінювала первинні особливості забудови, вирівнювала давні напрямки і лінії шляхового сполучення, ховала в цегляні труби колишні річки. Однак через деякі обставини вона певною мірою підкреслювала той первинний код місцевості, його унікальні риси і складові, що карбувалися в нових матеріалах, нових знаннях і нових образах.

Рис. 3. Гіпотетична реконструкція зовнішнього вигляду Свято-Успенського храму та окремо розташованої дзвіниці. Вид із північно-східного боку (мал. О. Харлана, 2022 р.)

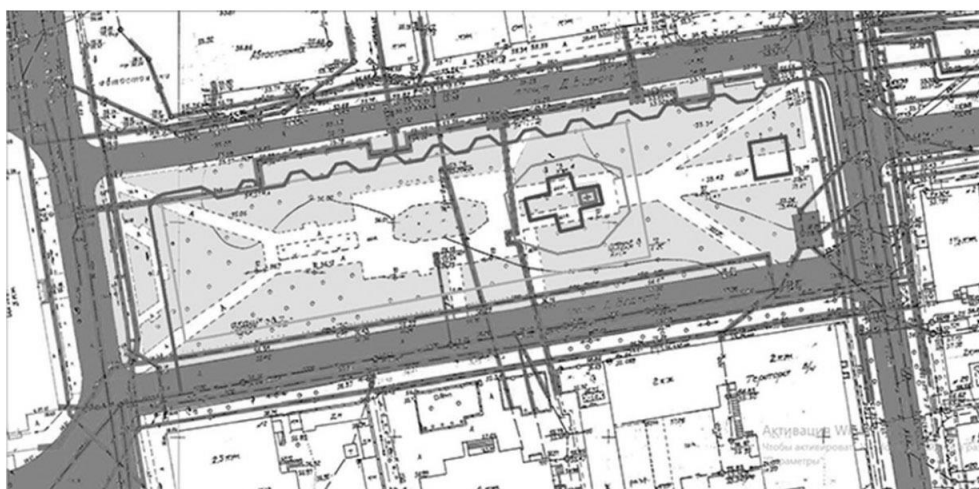

Рис. 4. Схема розміщення Успенської соборної церкви та дзвіниці на схід від храму в межах колишнього священного гаю на сучасній топографічній основі м. Дніпро.

У вівтарній частині хрещатої споруди вказано місце встановлення хреста після будівництва кам'яного собору на захід від ділянки гаю

У 2021 р. у міському Будинку архітекторів було представлено проект глобальної реконструкції колишнього Успенського скверу, повним ходом до активної фази військових подій проводилися земляні роботи. На жаль, місце локалізоване нами, не стало предметом дослідження працівників місцевого відділу рятувальної служби. Автор разом з археологинєю К. Мусієнко обстежували виводжені траншеї, влаштовані на теренах колишнього гаю (то тема окремої публікації). На сьогодні оновлення скверу вже відбулося, однак його відкриття затягнулося з невідомих причин. Ділянка розміщення колишнього дерев'яного собору потребує подальшого вивчення. Доцільним вважаємо розпочати міський проект архітектурно-археологічного дослідження місця існування козацького храму. Даний захід допоможе репрезентувати колективну пам'ять громадян міста і цілком впишеться у феномен «пригадування», коли у суспільну пам'ять повертаються образи минулого, ізольовані до того у межах міста і краю в цілому, позбавлені права на репрезентацію в офіційному просторі.

Навіть зникнувши з мап і усної мови, «Половиця» завжди буде виправдовувати свою назву – вона назавжди залишиться половиною (частиною) поселення Катеринослава-Дніпропетровська-Дніпра, разом із «Преображенським собором Сокольського монастиря», який на початковому етапі становлення міста став його потужним сакральним центром і обличчям. Вишукані риси козацького бароко у вигляді дерев'яного храмового комплексу задавали тон історико-містобудівним процесам нового історичного етапу, відігравали суттєву роль у загальній картині існування міста на Дніпрі.

Джерела та література

1. Беднов В.А. Сведения об архиве Екатеринославской духовной консистории // *Летопись Екатеринославской Ученой Архивной Комиссии*. Вып. IV. Екатеринослав, 1908. С.315–335.
2. Вирський Д.С. «Старші та менші» діти Вітчизни: старшина, міщани, селяни та клір // *Кременчук від заснування до 1764 р. На вістрі колонізації: змагання цивілізаторів (кінєць XVII-1764). Обрії матеріальної цивілізації*. [Електронний ресурс]. – <http://surl.li/kbrse>.
3. Вирський Д. Українне місто: Кременчук від заснування до 1764 р. К.: 2004. 436 с. [Електронний ресурс]. <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Local/Kremenchuk.html>.
4. Зверинский В.В. Материал для историко-топографического исследования о православных монастырях в Российской империи, с библиографическим указателем. Ч. II. Монастыри по штатам 1764, 1786 и 1795 годов. СПб.: Типография В. Безобразова и К°, 1892. 462 с.
5. Ляскоронский В.Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы // *Труды тринадцатого археологического съезда в Екатеринославе*. 1905. Т.І. Москва, 1907. С. 158–198.
6. Машуков В. Опись Екатеринославского кафедрального Успенского собора за 1830 год // *Летопись Екатеринославской Ученой Архивной Комиссии*. Вып. VI. Екатеринослав, 1910. С. 148–160.
7. Машуков В. О Сокольском Преображенском мужском монастыре (ныне местечко «Соколка» Кобеляцкого уезда Полтавской губернии) // *Летопись Екатеринославской Ученой Архивной Комиссии*. Вып. VI. Екатеринослав, 1910. С. 163–164, 179–185.
8. Надпись на кресте в роще. Хроника // *Екатеринославский юбилейный листок*. 1787 9 мая 1887 апрель-май. 1887. № 4. С. 35–36.
9. Перегонівка (Полтавський район) [Електронний ресурс]. – <http://surl.li/kblpv>.

10. Пирский Н. Исторический очерк поселений Кобеляцкого уезда вообще и исторический церковно-статистический очерк поселений Кобеляцкого уезда, расположенных на реке Ворскле в частности. Кобеляки, 1906. 252 с.
11. Поселянин Е. Богоматерь. Полное иллюстрированное описание ея земной жизни и посвященных ея имени чудотворных икон. СПб.: Книгоиздательство П.П. Сойкина, 1914. С. 800 с.
12. Сиявский А. Пресвященный Феодосий, епископ Екатеринославский и Таганрогский, и его труды по истории Екатеринославщины. // *Летопись Екатеринославской Ученой Архивной Комиссии*. Вып. VI. Екатеринослав, 1910. С. 89–115.
13. Сокільський монастир // *Полтавщина. Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького*. Київ: Видання «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1992. С. 1024 с.
14. Харлан О. Аналіз планувальної структури міста Дніпра в контексті історико-містобудівних досліджень 2018 року // *Січеславщина: краєзнавчий альманах*. Вип. 8 / За ред. докт. істор. наук І. Кочергіна. Дніпро, 2018. С. 120–153.
15. Харлан О. Містобудівні й архітектурні особливості слободи Половиці: Про дослідження історичних ландшафтів сучасного Дніпропетровська // *Пам'ятки України: науковий альманах*. К., 2009. № 1. С. 10–16.
16. Харлан О. Перший Свято-Успенський собор правобережного Катеринослава: до питання локалізації місцезнаходження та архітектурно-містобудівних особливостей // *Тези XIX міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології у будівництві, цивільній інженерії та архітектурі»*. 19–22 вересня 2021 р. Чернігів, 2021. С. 316–318.
17. Харлан О. Половиця: в епіцентрі сучасного міста. Серія «Козацькі поселення на теренах Дніпра». Вип. 2. Дніпро: ДОУНБ, 2019. 62 с.
18. ЦДІАУК. Ф.127. Оп.1020. Спр.1904.